

EFICIENTIZAREA EDUCAȚIEI CREȘTINE CARE CONTRIBUIE LA BUNĂSTAREA SOCIETĂȚII ROMÂNEȘTI

Drd. Vasile PRIALA

*Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad, România;
Școala doctorală interdisciplinară. Domeniul: Teologie.
Programul de doctorat: Teologie evanghelică
ps119vasile@yahoo.com*

ABSTRACT: The Optimization of Christian Education that Contributes to the Prosperity of Romanian Society.

The values of Christianity are slowly being removed from European ethics. Family, church, and school play a particularly important role in educating future generations. It is crucial for these three institutions to work together, pursuing the common goal of providing proper education for the child. All of this cannot be achieved without being a Christian with an authentic faith based on biblical principles, and Christian education can only be possible if there is an insistence on living according to Scripture. Romanian society faces serious deficiencies in all its domains and requires a new vision for education, a more efficient system for the young and future generations. This is where the Church must step in, through the competencies of spiritual leaders, those who have been appointed to administer and coordinate this vast institution of God. The only authentic manual for education is the Word of God, whose principles endure forever!

Keywords: *Christian education, family, school, society, church.*

Introducere

O educație eficientă pornește de la transmiterea prin învățare a principiilor biblice încă din copilărie, începe din familie, continuă în biserică, școală și se aprofundează toată viața. Educația este o activitate complexă realizată în vederea formării și dezvoltării personalității, care presupune acumularea unor valori necesare conturării caracterului individului. Implică un aspect al procesului de socializare prin transmiterea, însușirea și aplicarea acestor valori.

Calitatea educației se poate observa prin implicarea factorilor care conduc la bunăstarea societății, ca mai apoi importanța ei să se poată vedea în orice moment și orice domeniu al vieții personale, spirituale și sociale a omului.

Având în vedere contextul social în care ne aflăm, promovarea valorilor creștine poate deveni o adevărată provocare pentru părinți, biserică și instituțiile statului. Într-o societate puternic secularizată¹ vocea creștinilor este tot mai slab auzită, iar comunitățile creștine evanghelice au nevoie de o reîmprospătare ca să-și ducă la îndeplinirea mandatului hristic.

În această lucrare, ne propunem să prezentăm care este rolul educației în viața unui copil pentru ca acesta să fie bine pregătit, eficient atât lui Dumnezeu, cât și societății din care face el parte, urmărind bunăstarea ei. Din păcate, unii creștini nu realizează importanța majoră pe care o are educația în viața individului, și prin urmare nu-i oferă rolul cuvenit în activitățile pe care le deprinde.

1. Principiile biblice ale educației

Biblia sau Sfânta Scriptura conține foarte multe indicii referitoare la educație. Ea este revelația lui Dumnezeu pentru om; ea trebuie să fie cunoscută și aplicată în întregime în viața celor care doresc să-L urmeze pe El. Dumnezeu este singurul Autor care a scris o carte, a Cărui prezență o poți simți atunci când o citești. Duhul Sfânt a insuflat pe cei care au scris Biblia, astfel încât ea conține resurse importante în ceea ce privește educație pedagogică. Cunoașterea și aplicarea acestor principii se poate observa în istoria popoului Israel, dar și în creștinism. Atâta timp cât aceste principii au fost puse în practică, atât poporul Israel, cât și comunitățile creștine au beneficiat de bunăstare, prosperitate și binecuvântare din partea lui Dumnezeu. Odată aplicate, aceste principii de educație atrag cu sine speranță prin împlinirea promisiunilor lui Dumnezeu. Cel care acceptă Cuvântul și transformarea pe care o face El, este binecuvântat atât în viața prezentă, cât și în eternitate.

1.1. Definirea educației și etimologia ei

În limba română, conceptul de „educație”, din punct de vedere etimologic provine din latinescul „*educō*”, „*educare*” care înseamnă *a alimenta, a crește, a*

1 Ioan-Gheorghe Rotaru, „Aspecte ale secularizării și ale omului secularizat”, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Theologia Orthodoxa*, (2006), (2006), L-LI, nr.1, Cluj University Press, Cluj-Napoca, pp. 251-266.

îngrijii; și „educa”, „educere” care înseamnă a duce, a conduce, a scoate (un individ sau o ființă dintr-o stare și a o introduce în altă stare).² Descoperind proveniența acestui concept, putem afirma că „educația” semnifică „un fenomen social fundamental de transmitere a experienței de viață a generațiilor de adulți și a culturii către generațiile de copii și tineri, cunoașterea bunelor maniere și comportarea în societate conform acestora”.³ Psihologul Tinca Crețu definește astfel educația: „ansamblul de acțiuni și activități care integrează subiectul ca factor activ și care se desfășoară sistematic, unitar, organizat, având un conținut, cu necesitate definitiv de societate, vizând pe metode, procedee, și mijloacele adecvate și fiind condusă de factori competenți, special calificați”.⁴

Pornind de la termenul *educație*, așa cum o descrie și DEX-ul, putem afirma că o societate care dorește să se bucure de un nivel de trai ridicat trebuie să îmbrățișeze această metodă de transformare a indivizilor. Fostul președinte al Africii de Sud, Nelson Mandela, afirma că „educația este cea mai puternică armă pe care voi o puteți folosi pentru a schimba lumea”.⁵ Educația este atât de importantă prin faptul că noi transmitem valorile de bază primite de la părinții noștri și suntem datori să le oferim mai departe copiilor noștri.

1.2. Bazele biblice ale educației și promisiunea lui Dumnezeu

Pornind de la cuvintele înțeleptului Solomon: „Învață-l pe copil calea pe care trebuie să meargă, iar când va îmbătrâni nu se va îndepărta de la ea.” (NTR, Proverbe 22:6), putem observa importanța învățaturii, disciplinei și educației în familie. Părinții poartă o responsabilitate grea pe umerii lor, aceea de a transmite mai departe principiile biblice copiilor lor și de a le arăta direcția corectă. Dar pentru a transmite mai departe copiilor toate acestea este nevoie de rugăciune, organizare și educare. Toate acestea pot fi îndeplinite cu ușurință dacă părintele se dăruiește acestei misiuni de a forma caracterul

2 Maria Ileana Carcea (coord.), *Introducere în pedagogie. Manual pentru educație tehnică și profesională*, Iași, Editura Gh. Asachi, 2001, p. 18.

3 „Educația”, în DEX 2009, disponibil pe <https://dexonline.ro/definitie/educa%C8%9Bie>, (accesat la data de 05.10.2023).

4 Tinca Crețu, *Psihologia vârștelor*, Ediția a III-a revizuită și adăugită, Iași, Polirom, 2009, p. 30.

5 „Citate despre educație”, disponibil la <http://www.citatepedia.ro/index.php?id=65943>, (accesat la data de 07.10.2023).

copilului, și nu o vede doar ca pe o îndatorire. De asemenea, Scriptura sugerează că efortul depus la educarea copilului va avea ecou pe tot parcursul vieții celui educat, „când va îmbătrâni nu se va îndepărta de la ea”, oferindu-i acestuia un echilibru în viață.

Scriptura este unicul manual despre educație care nu se va schimba, pentru că „principiile ei sunt eterne”. În ea descoperim presărat pretutindeni conținutul fundamental al educației și al instruirii care sunt date prin Revelația Divină. Biblia conține sarcina educațională și a instruirii copiilor pe care o are atât familia cât și biserica. Familia este cel mai important „vector” al educației de pe pământ. În Biserica primară, familia creștină avea un rol important, iar învățarea ocupa un loc central. Ea era puternic influențată de învățăturile Vechiului Testament.⁶ Pavel a afirmat acest lucru când s-a referit la educația tânărului Timotei pe care a primit-o în familie (2 Timotei 1:5; 3:14-15).

1.3. Educația în istoria biblică

Educația biblică nu trebuie nicidecum neglijată, fără spiritualitate și moralitate se va ajunge la eșec în toate domeniile vieții. Dumnezeu dorește să avem familii binecuvântate, de aceea părinții trebuie să conștientizeze responsabilitatea majoră pe care o dețin în ceea ce privește formarea și pregătirea copiilor lor în vederea extinderii Împărăției lui Dumnezeu. Numai dacă urmăm modelul trasat de Cristos putem ajunge să implementăm o trăire autentică nu doar în comunitățile noastre creștine, ci și în întreg spațiu public.

Familia, biserica și școala au suferit transformări de-a lungul istoriei, astfel încât a fost afectată și modalitatea în care a avut loc procesul educațional. Dacă în perioada patriarhală se puna accent pe respectarea unor reguli precise transmise din tată în fiu, în perioada de formare a națiunii Israel, preotul era investit de Dumnezeu pentru a-și asuma rolul educațional. Iar după ieșirea din robia babiloniană, apare sinagoga ca fiind locul unde tinerii erau instruiți în aprofundarea Legii.

Poporul Israel a fost și este caracterizat printr-o educație aparte, aceasta ocupând un loc prioritar în viața comunităților evreiești. Atunci când au ascultat de legile și poruncile lui Dumnezeu, evreeii au avut parte

⁶ Kenneth O. Gangel și Warren S. Benson, *Educația creștină. Istoria și filozofia ei*, trad. Cornelia Stoica, Timișoara, Editura Cartea Creștină, 1994, pp. 7, 19, 62, 76.

de belșug de binecuvântare, ocrotire și fericire. În caz contrar, familiile biblice s-au confruntat cu diverse crize și dificultăți, conflicte, rivalități și eșecuri. În perioada împăraților, sistemul educațional a cunoscut o dezvoltare considerabilă și aceasta s-a datorat interesului conducătorilor de a investi în educația poporului. Problema ascultării de Dumnezeu a fost puternic simțită în perioada exilică, astfel încât după exil poporul Israel a încetat să se mai închine altor dumnezei.⁷

În prima perioadă a Noului Testament se perpetuează acest model educațional, urmând ca biserica să se despartă de iudaism, astfel încât apostolii au pus bazele unui nou tip de educație.⁸ Un mare aport în educație l-au avut Părinții Bisericii care au înființat primele școli creștine.⁹ Scolasticismul și universitățile au apărut în Evul Mediu, fiind mai apoi dezvoltate în perioada Reformei.¹⁰ Școala trece de sub tutela bisericii în cea a statului în perioada Iluminismului și tot atunci apare fenomenul secularizării care continuă până în zilele noastre.¹¹

2. Educația biblică din perspectiva vocației

În primii ani de viață se formează valorile umane prin educație care este privită ca cel mai important instrument prin care se formează personalitatea și caracterul omul. Educația școlară dezvoltă abilitățile sociale și munca în echipă, de aceea necesită să fie calitativă și depinde de profesionismul învățătorului, cu contribuția părinților.

Într-un sistem educațional sunt implicați mai mulți factori: Dumnezeu, învățătorul și copilul. Sfânta Scriptură Îl descrie pe Dumnezeu ca fiind un Promotor al educației. El a evidențiat acest aspect al societății și a dorit să fie promovat, implementat și aplicat. Învățătorul este cel care pregătește copilul pentru a fi util societății. Educația implică cele trei instituții

7 *Ibidem*, pp. 24-27, 76.

8 M. J. Wilkins, „Discipoli: evangheliu”, în Daniel G. Reid (ed.), *Dicționarul Noului Testament*, trad. Lucian Ciupe, Timotei Manta, Oradea, Editura Casa Cărții, 2008, pp. 273-274.

9 Jonathan Hill, *Ghid al istoriei creștinismului*, trad. Alexandru Nădăban, Oradea, Editura Casa Cărții, 2008, p. 46.

10 Jonathan Hill, *Istoria gândirii creștine*, trad. Timotei Manta, Oradea, Editura Casa Cărții, 2007, pp. 150-163.

11 Fanică Pintilei, *Istoria Bisericească Universală: Cursul anul I*, Seminarul biblic pentecostal organizat de filiala Suceava, Munchen, 2015, p. 49.

importante: familia, biserica și statul (prin sistemul de învățământ public). Copilul este darul lui Dumnezeu încredințat familiei, ceea ce pune bazele biblice pentru creșterea și dezvoltarea copilului cu scopul de a deveni un urmaș al lui Dumnezeu.

2.1. Educația văzută ca și vocație

Meseria de învățător nu este doar o simplă profesie, sunt necesare calități fizice, intelectuale și moral-creștine. În ceea ce privește calitățile fizice, se cere un trup sănătos, o voce plăcută, sonoră și un chip luminos. Cu privire la calitățile intelectuale, un profesor trebuie să posede o bună cultură generală, dublată de o cultură specială la disciplina pe care o va preda elevilor. Iar din punct de vedere moral-creștin, profesorul trebuie să aibă principii biblice, prezența divină în viața sa (care se va răsfrânge și asupra celor din jur), să fie sincer, umil, blând, și plin de iubire.¹² El trebuie să fie devotat muncii sale, să-și facă datoria cu pasiune. Teologul croat, Miroslav Volf definește munca ca fiind „o activitate socială onestă, deliberată și metodologică al cărei scop principal este crearea de produse¹³ sau stări de lucruri care pot satisface nevoile indivizilor care lucrează sau ale celor apropiați lor, sau activitatea necesară pentru ca indivizii care acționează să-și satisfacă nevoile în afara necesității pentru activitatea în sine”.¹⁴

Munca trebuie văzută ca o responsabilitate din partea lui Dumnezeu, ca Cristos să Se reflecte și în acest segment din viață, să o privim ca pe o vocație, nu doar ca pe o simplă profesie. De asemenea, în cadrul muncii este inclus efortul depus de către fiecare dintre noi la educarea generației viitoare care va conduce la prosperitatea societății. Educația generației viitoare (a copiilor) pornește din familie, încă din fragedă copilărie, „învață pe copil calea pe care trebuie s-o urmeze...” (Proverbe 22:6); continuă prin diferite activități în cadrul bisericii, apoi la școală și se aprofundează toată

12 Luminița Zgubea, „Profesorul de vocație, mărturisitor al iubirii,” în *Ziarul Lumina*, 03.X.2015, disponibil la <http://ziarullumina.ro/profesorul-de-vocatie-marturisitor-al-iubirii-105788.html>, (accesat la data de 17.10.2023).

13 În engleză „products” poate însemna: *produs, articol și rezultat*. Cu alte cuvinte munca este o activitate a cărei scop principal este dobândirea unui rezultat în urma efortului depus care satisface nevoile oamenilor.

14 Citat de Corneliu Constantineanu, „Credința și munca, Reflecții biblice și teologice asupra muncii”, în Hans Klein, Alexandru Ioniță, Cătălin Vatamanu, *Poporul lui Dumnezeu și societatea. Cercetări biblice*, Sibiu, Astra Museum, 2018, p. 139.

viața. Educația pe care o primește un copil, mai ales cea creștină, sădește în mintea lui nevoia de conformare. Aceasta este foarte importantă pentru că duce la integrarea în societate prin alegerea carierei, evaluarea și alegerea grupului de prieteni sau alegerea bisericii.

Semnificația termenului „vocație” așa cum o descrie și DEX-ul este „o aptitudine, chemare, predispoziție pentru un anumit domeniu de activitate sau pentru o anumită profesie”.¹⁵ Vocația este mai mult decât o profesie. Ea nu dispare, ci este mereu cu noi, trece dincolo de profesie și durează mai mult, uneori întreaga viață. Richard J. Leider și David A. Shapiro definesc vocația ca fiind ceva ce „tu aduci în profesia ta, locul tău de muncă”. Mai concret, vocația este „suma talentelor pe care le ai din naștere, punctele tale forte care te animă și te definesc. Este parte a scopului vieții tale”.¹⁶ Dacă munca este o vocație, atunci creștinii slujesc la cel puțin cinci scopuri: slujesc oamenilor, își satisfac nevoile personale, nevoile familiei lor, câștigă bani pentru a le da altora și Îl iubesc pe Dumnezeu. Prin aceasta, creștinii vor îndeplini cele două porunci în care Domnul Isus a cuprins Decalogul (Matei 22:37-40).¹⁷

2.2. Rolul educativ al familiei în inițierea educației biblice

În zilele noastre, tot mai multe familii nu se mai ghidează după principii biblice, care altă dată erau cunoscute drept „bun simț schițat după jaloane biblice”, ci fiecare alege să trăiască după reguli personale sau după opinia generală a majorității.¹⁸ Familia are un rol important în educarea copilului în care părinții sunt priviți ca și un model. Familia este importantă, ea este atât piatra de temelie a comunității, cât și sursa care ne dă sentimentul de identitate în relații. Este foarte important să înțelegem realitatea complexă și dinamică a familiei de la începuturile sale în istoria omenirii, ca și creație bună și după planul lui Dumnezeu. Schimbările continue în rolul și statu-

¹⁵ Vocație”, în DEX 2009, disponibil la <https://dexonline.ro/definitie/voca%C8%9Bie>, (accesat la data de 10.10.2023).

¹⁶ „Miturile și realitățile găsirii vocației”, disponibil la <http://descoperavocatia.ro/miturile-si-realitatile-gasirii-vocatiei/>, (accesat la data de 10.10.2023).

¹⁷ Corneliu Constantineanu, „Credința și muncă. Reflecții teologice asupra muncii”, în Hans Klein, Alexandru Ionița, Cătălin Vatamanu, *Poporul lui Dumnezeu și Societatea. Cercetări biblice*, Sibiu, Astra Museum, 2018, p. 146.

¹⁸ Betsy Corning, *Mi s-a incredințat inima unui copil*, trad. Diana Roțcu, Arad, Editura Carmel Print, 2011, p. 10.

tul familiei în societate care au avut loc pe parcursul istoriei, au provocat crize și multe enigme în familia contemporană.¹⁹

Dumnezeu dorește ca familiile creștine să se bazeze pe principii biblice în urma cărora vor fi binecuvântate. El a investit părinții cu responsabilitatea de a transmite mai departe copiilor moștenirea credinței. Misiunea de părinte este una din cele mai importante de pe pământ. Părinții creștini trebuie să-și ia rolul în serios și să facă tot posibilul ca fiii și ficele lor să ajungă cu ei în Împărăția lui Dumnezeu. Părinții nu-și primesc copiii ca niște produse finite; ei au nevoie de învățatură, disciplinare și educare. Căminul este locul primordial pentru educarea și instruirea copiilor. Într-adevăr există creșe și grădinițe pentru copii care oferă îngrijire calificată, școli de educație și formare profesională, biserici pentru dobândirea mântuirii, consiliere pentru rezolvarea problemelor, dar aceasta nu înseamnă că părinții sunt absolviți de responsabilitate.²⁰

2.3. Rolul educativ al bisericii în formarea caracterului individului

Pe lângă familie, biserica este a doua instituție care trebuie să-și asume rolul în educarea copiilor. Biserica este o instituție divină, adunarea celor rege-nerați, care are viață divină și caută să trăiască pentru Răscumpărătorul ei, printr-un comportament adecvat și plin de afecțiune. Această instituție divină are responsabilitatea de a-i educa pe noii convertiți, cât și pe generația tânără, învățându-i cum să fie copii ai lui Dumnezeu, fără vină, în mijlocul unei societăți „ticăloase și stricate”, în care să strălucească ca „niște lumini” (Filipeni 1:15).²¹

Copiii sunt o binecuvântare atât pentru familie, cât și pentru biserică. Dacă în cadrul familiei copiii sunt doriți și educați, pentru biserică ei sunt „o podoabă”. De aceea, biserica trebuie să-și asume rolul de a se ocupa de educația copiilor continuând ceea ce a început deja familia. Plecând de

19 Corneliu Constantineanu, „Credința și viața publică. Formare creștină pentru familie, biserică, muncă și societate”, în Corneliu Constantineanu, Mihai Handaric, Iosif Rivis-Tipei, Mircea Demean-Dumulesc, (coordonatori), *Poporul lui Dumnezeu și societatea*, Arad, Editura Universității „Aurel Vlaicu”, 2016, p. 170.

20 John Coblenz, *Viața familiei creștine*, trad. nemenționat, Ohio, Editura T.G.S. International, 1997, pp. 161.

21 Donald C. Stamps (ed.), „Biserica”, în *Biblia de studiu pentru o viață deplină*, trad. Aurelian Marinescu, Aurel Mihalea, Răzvan Mihăilescu, București, Life Publishers International, 1996, p. 1324.

la premiza că principiile de bază au fost deja implementate de către familie, încă din primii ani de viață, bisericii îi revine rolul să aprofundeze și să aplice Cuvântului lui Dumnezeu prin implicarea ei în diferite proiecte educaționale creștine. Aceste proiecte educaționale creștine se desfășoară la nivel local, regional, național și internațional. Ele pot fi: școala duminicală, corul de copii, formațiile bisericii, întâlniri pe diferite categorii, studiu biblic, seminarii, tabere, concursuri biblice, cursuri de pregătire, grădinițe și școli, universități și alte proiecte. Pentru ca aceste proiecte să-și atingă scopul, este nevoie atât de metode, procedee și strategii de învățare, cât și de oameni dăruțiți și pregătiți profesional, care să fie gata să transmită generației viitoare adevărul revelat în Scriptură.

2.4. Rolul școlii în nealterarea principiilor dobândite

În România dreptul la învățătură este garantat de lege. Statul asigură libertatea învățământului religios. Iar în cadrul sistemului de învățământ românesc este definită legislația specifică învățământul creștin din Legea Educației Naționale cu privire la libertatea religioasă și regimul cultelor. De asemenea, și în Constituția României este garantată libertatea învățământului religios, potrivit cerințelor specifice fiecărui cult;²² prin care există libertatea credințelor religioase, pentru că ea este protejată, conform articolului 29.²³

Este foarte important ca aceste trei instituții să lucreze în echipă, urmărind obiectivul comun și acesta fiind educarea corectă a copilului. Fiecare instituție are un rol unic și important, dar lucrând împreună, copilul își dezvoltă abilitățile, perspectivele și eficiența. Dacă fiecare parte își conștientizează rolul și se va dedica în realizarea obiectivului, va avea un rezultat considerabil, mai mult decât ar fi putut doar una singură.

3. Eficientizarea educației creștine

Care sunt principiile biblice după care funcționează o familie creștină? Cum se poate pune baza educației creștine? Cât de dificil este să promovezi

22 Constituția României, art. 32 - Dreptul la învățătură, alin. 7, disponibil la <https://www.constitutiariomaniei.ro/art-32-dreptul-la-Invatatura/>, (accesat la data de 16.10.2023).

23 Constituția României, art. 29 – libertatea conștiinței, disponibil la <https://www.constitutiariomaniei.ro/art-29-libertatea-constiintei/>, (accesat la data de 17.10.2023).

valorile creștine într-o societate postcreștină? Sunt câteva întrebări la care ne propunem să răspundem în prezenta lucrare.

În perioada contemporană, societatea românească se confruntă cu deficiențe grave în toate domeniile ei. Fiecare dintre noi suntem preocupați de copiii noștri pentru că ei reprezintă prezentul și viitorul societății. Pentru a putea participa la acest progres, este nevoie să ne familiarizăm cu un nou concept denumit teologia publică sau teologie în spațiul public, după cum o redă și Duncan B. Forrester în *Domeniul teologiei publice*. Această teologie caută bunul mers al societății mai presus de „interesele Bisericii”. Ea oferă puncte de vedere diferite, constructive, inspirate din revelația primită de la Dumnezeu, care pot fi acumulate doar prin studierea consecvență a Scripturilor. Odată acceptat, acest concept devine folositor pentru modelarea societății actuale, prin diminuarea abaterilor de la normele sociale, precum și promovarea unui stil de viață moral-creștin.²⁴

Privind în jurul nostru, observăm foarte multe comunități creștine care nu au succes în misiunea pe care le-a încredințat Dumnezeu. Acest lucru se datorează faptului că mulți creștini au o mentalitate învechită, obtuză, care se transmite din generație în generație fără a fi reînnoită. De asemenea, unii dintre ei nu valorifică revelația lui Dumnezeu prin Sfânta Scriptură, nu interpretează corect mesajul Evangheliei care poate conduce la succesul comunității creștine. Kevin J. Vanhoozer relatează că „interpretarea biblică este sufletul teologiei”.²⁵ Nu se poate face o teologie sistematică fără un efort cognitiv și pasionat al celui care dorește să-L cunoască pe Dumnezeul Scripturii, iar credința este liantul dintre iubirea lui Dumnezeu și sufletul omului.

3.1. *Aplicarea unor metode de schimbare a mentalității*

Educația este o activitate complexă realizată în vederea formării și dezvoltării personalității, care presupune acumularea unor valori necesare contu-

24 Duncan B. Forrester, „The Scope of Public Theology”, în *Studies in Christian Ethics* 17.5 (2004), p. 10, traducere proprie, disponibil la <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/095394680401700209>, (accesat la data de 14.10.2023).

25 Kevin J. Vanhoozer, „One Rule to Rule Them All? Theological Method in an Era of World Christianity”, în Craig Ott and Harold A. Netland, *Globalizing Theology: Belief and Practice in an Era of World Christianity*, traducere proprie, Grand Rapids Michigan: Baker Academic, 2006, p. 92.

rării caracterului individului. Implică un aspect al procesului de socializare prin transmiterea, însușirea și aplicarea acestor valori. Dacă există o bună cooperare între educator și educabil atunci se sedimentează cunoștințe pozitiv-constructive care conduc la formarea caracterului.

Prin educație fiecare copil poate dobândi deprinderi care îl ajută să participe activ la viața socială și spirituală. Destinul fiecărui copil depinde de calitatea educației, care are un rol esențial în modelarea și formarea lui ca si persoană. Calitatea educației se poate observa prin implicarea factorilor care conduc la bunăstarea societății, ca mai apoi importanța ei să se poată vedea în orice moment și orice domeniu al vieții personale, spirituale și sociale a omului.

Creștinismul a avut un impact puternic asupra societății de-a lungul istoriei prin faptul că a contribuit substanțial la bunăstarea ei. Biserica lui Cristos întotdeauna va lăsa o imagine plăcută în societate dacă va reflecta dreptatea, iubirea, puritatea și gingășia lui Dumnezeu. Imaginea plăcută a Bisericii în societate se datorează în primul rând competenței liderilor spirituali, a celor care au fost destinați să administreze și să coordoneze această vastă instituție numită Biserică, care este a lui Dumnezeu.

3.1.1. Conștientizarea rolului părinților în educarea copiilor

Primul pas al educației de care are parte copilul, este educația părinților că- rora le-a fost încredințată responsabilitatea și autoritatea pentru creșterea și educarea lui. Copiii aparțin lui Dumnezeu, dar sunt dăruïți părinților, „Iată fiii sunt o moștenire de la Domnul, rodul pântecelui este o răsplată dată de El” (VDCC, Psalmul 127:3), cu scopul de a-i pregăti pentru Împărăția lui Dumnezeu. Responsabilitatea părinților constă în respectarea poruncilor și condițiilor date de Dumnezeu în vederea creșterii și educării copiilor lor. Acest lucru se poate vedea în Epistola lui Pavel către Efeseni, „Și voi, părinților, nu întărâtați la mânie pe copiii voștri, ci creșteți-i în mustrarea și învățătura Domnului” (VDCC, Efeseni 6:4).

În limba greacă termenul „*παιδεία*” (*paideía*) înseamnă educare, învățare, disciplinare. Prin urmare, *paideia* este educația spiritului uman. Educarea implică dedicare, dăruire și dragoste. Un părinte nu trebuie doar să-i asigure condițiile necesare, ci să-i ofere o instruire cu grijă, motivându-l să învețe ce este bun și plăcut în ochii lui Dumnezeu. Bineînțeles, învățătura trebuie dată „în Domnul”. Prin dragoste, părinții vor căuta să creeze un mediu ambiant în care copiii vor avea dorința să urmeze calea lui Dum-

nezeu. Pe de altă parte, musturarea este o atenționare și implică utilizarea metodelor biblice de disciplinare cu scopul de a asigura ascultarea copiilor și formarea abilității de a rămâne „curați pe cale” (Psalmul 119:9).

3.1.2. Raportarea corectă a bisericii la nevoile educaționale

În zilele noastre, mulți dintre tineri percep biserica ca fiind complet învechită și irelevantă pentru viața lor. Rugăciunea, spiritualitatea și viața morală nu își mai au locul în multe familii. Europa caută să scoată principiile creștinismului, iar biserica este tot mai marginalizată.²⁶ Cu toate acestea, Biserica nu trebuie să-și uite rolul și nici scopul pe care îl are de două milenii. Credința acționează înlăuntrul ființei umane prin transformarea egoismului în iubire, iar în exterior prin trăirea ei în dreptate, pentru că datorită dreptății se poate „menține ordinea socială”.²⁷ Sfântul Ioan Gură de Aur socotește biserica drept o „republică îngerească în care nimeni nu zice că ceva e al său, pentru că celor ce au darurile spirituale comune, le este ușor să împartă și pe cele materiale”.²⁸

Rolului Duhul Sfânt este foarte important în Biserică pentru ca aceasta să aibă impact în societatea actuală. El împuternicește misiunea Bisericii, călăuzește misiunea, confirmă și atestă lucrarea misionară. Este o mare nevoie de prezența Duhului Sfânt în viața Bisericii și în a fiecărui membru în parte. Acest lucru va fi urmat de o mărturie vie, eficientă, însoțită de putere în predicarea Cuvântului Scripturii și în călăuzirea spirituală.²⁹

3.1.3. Relația biserică-stat și implicațiile ei în educație

Sfânta Scriptura relatează că Statul, ca și Biserica, este o instituție creată de Domnul Dumnezeu cu un anumit scop (Romani 13:1-7; 1 Petru 2:13-17). De-a lungul vremii s-au elaborat și aplicat multe modele pentru relația Biserică – autoritate. Câteva din aceste modele au făcut ca formele de guvernământ să fie subordonate Bisericii și anumitor practici religioase.

26 Teodor Dronca, *Hermeneutica imaginarului religios*, Arad, Editura Universității Aurel Vlaicu, 2013, p. 187-188.

27 Dumitru Popescu, *Hristos, Biserică, Societate*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1998, p. 25.

28 Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia a VII-a la Faptele Apostolilor*, II, Migne, P.G. LX, col. 65.

29 Emil Meștereagă, „Rolul Duhului Sfânt în misiunea din Faptele Apostolilor și implicațiile ei pentru misiunea contemporană,” în *Plērōma. Studii și cercetări teologice*, Anul II, nr.1 (3), Iunie 2000, p. 72-90.

Doar că, în asemenea cazuri Biserica a acționat mai mult ca „un stăpân decât ca un slujitor”. S-a urmărit scopul bun, dar într-o manieră rea. Aceasta nu înseamnă că Biserica nu mai trebuie să beneficieze de drepturile pe care stăpânirile le dau tuturor celor ce se află în perimetrul lui, însă ea nu va folosi „puterea politică pentru a impune anumite norme spirituale”³⁰

Foarte mulți oameni percep teologia ca fiind ceva ce ține doar de biserică și nimic mai mult și consideră că practicile ei trebuie să se desfășoare doar în spațiul privat. David Tracy afirma că „teologia ar trebui să joace un rol în spațiul public deoarece ea ne ajută pe noi toți să adresăm acel gen de întrebări pe care toți oamenii raționali le adresează”³¹. Teologia trebuie să-și exprime convingerile sale în viața publică pentru a-și aduce contribuția în procesul de educație. Deseori modelul promovat în spațiul public este total diferit celui propus de creștinism, adică valorile creștine sunt promovate tot mai puțin în societate, în timp ce secularizarea acaparează toate sectoarele și domeniile vieții.

Pe lângă confuzia creată de neînțelegerea conceptului de teologie, mai sunt și alte cauze care împiedică progresul societății românești. Scoaterea lui Dumnezeu din viața publică atrage după sine consecințe nefaste, iar acestea sunt vizibile tot mai pregnant. Acestui fapt i se alătură și manipulara practică de clasa politică, mass-media și chiar anumite demersuri ale bisericii care adesea se dovedesc a fi în defavoarea dezvoltării unui sistem educațional eficient.

3.1.4. *Atitudinea profesorului creștin în raport cu schimbările societății*

Dumnezeu este o Ființă rațională și universul a fost conceput de această Rațiune Supremă. Ființa rațională care l-a creat a pus în el legi naturale care să o reflecte. Omul, reprezentantul lui Dumnezeu pe pământ, deține o măsură din această Ființă rațională, tocmai pentru a putea administra lucrurile ce i-au fost încredințate de Dumnezeu. George Gilder scria: „Creată după chipul și asemănarea Creatorului, rațiunea umană exercită puterea cunoașterii, împotriva puterii decăderii”. Rațiunea umană este definită ca și

30 Millard J. Erickson, *Teologie Creștină, Ediția a II-a rev.*, trad., Elena Jorj, Oradea, Editura Cartea Creștină, 2004, pp. 919-920.

31 David Tracy în “The Role of Theology in Public Life: Some Reflections”, în *Word & World* 4.3 (1984), *The Divinity School*, University of Chicago, Chicago, Illinois, traducere proprie, pp. 232-233.

a gândirii, care produce o gândire analitică care ne ajută să explorăm lumea, explorând și aplicând legile naturii, dar apoi să aducem ordine și civilizație în lume, precum afirma și C. S. Lewis: „că omul ar trebuie să imite armonia Rațiunii Divine care este întrupată în Legea Divină în fiecare zi în viața sa”. Dacă nu, contrastul este etica sărăciei promovată de secularism care discreditează bazele adevărului obiectiv și-l înlocuiește cu absoluturi arbitrare, după cum relatează și Phillip Johnson, profesor de drept la Universitatea U. C. Berkeley: „cei care întorc spatele lui Dumnezeu și își îndreaptă fața spre filozofia naturalistă, renunță prin aceasta la propria rațiune și sfârșesc prin a vehicula tot felul de idei stupide”³²

Binele, adevărul și dreptatea trebuie apărute. Libertatea de afirmație pe care a primit-o odată cu nașterea unei societăți eliberate de dictatură trebuie prețuită. Pentru acest lucru ce face creștinul? Tace? Urmărește răul? Promovează minciuna? Acceptă compromisul?³³

Sfânta Scriptură afirmă implicarea creștinului pentru bunăstarea societății. Profetul Ieremia atenționează pe poporul Iuda care își continua existența în robia babiloneană, să „urmărească binele [pacea] cetății...” și să se roage „Domnului pentru ea, pentru că fericirea [bunăstarea] lor atârână de fericirea [bunăstarea] ei” (VDCC [NTR], Ieremia 29:7). În Noul Testament apostolul Pavel ne îndeamnă ca să ne rugăm pentru formele de guvernământ, care sunt puse sau îngăduite de Dumnezeu să fie acolo (Romani 13:1 Timotei 2:1-3).

Putem deduce de aici, și nu numai, că datoria fiecărui creștin este, atât să se roage, cât să se și implice pentru bunăstarea societății. Lucrul acesta îl va îndeplini atunci când va fi un model, un exemplu în „vorbire, în comportament, în dragoste, în credință, în curăție” (NTR, 1 Timotei 4:12). Creștinii erau învățați de apostoli asupra faptului că datoria creștină nu era doar mărturisirea, ci și facerea binelui, să fie exemple de iubire în mijlocul unei lumi pline de ură. Trebuia ca ei să fie buni cetățeni și să-și plătească taxele și impozitele. Să denunțe practicile abuzive și apăsătoare ale bogaților care „își hrăneau luxul cu lacrimile celor obidiți”³⁴ Astfel, oamenii vor

32 Miller Darrow L., *Ucenicia naștătorilor. Puterea Adevărului în transformarea culturii*, trad. Cristi Petricioiu și Elvira Burnaz, Cluj Napoca, Editura Logos, 2001, pp. 99-106.

33 Radu Carp, Dacian Grațian Gal, Sorin Mureșan, Radu Preda, *În căutarea binelui comun: pentru o viziune creștină a democrației românești*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2008, p. 23.

34 Christopher J. H. Wright, *Misiunea lui Dumnezeu: Înțelegerea metanarațiunii Bibliei*,

fi motivați să asculte de Dumnezeu, prin respectarea temeinică a legilor și poruncilor divine. Ei se vor integra în Trupul lui Cristos, Biserică, care va primi, de la Dumnezeu Tatăl, ca recompensă conducerea și stăpânirea împreună cu Isus Hristos, peste toate proprietățile.

3.2. Introducerea unui concept diferit de educație

Conceptul educațional diferă fundamental de la rural la urban, de la o zonă geografică a țării la alta, precum și de la o categorie socială la alta. Există un refuz de dezvoltare și modernizare a spațiului rural, ceea ce creează un real impediment în uniformizarea educației în întreg spațiu geografic. Infrastructura rurală necesită investiții majore pentru a asigura condiții prielnice diferitelor proiecte educaționale.

Sărăcia și resursele limitate îngreunează procesul educației ridicând bariere reale în calea dezvoltării țării noastre din acest punct de vedere. Conștientizarea tuturor acestor probleme reprezintă un prim pas în găsirea unor soluții. Bisericile locale pot sprijini nevoile educaționale ale elevilor cu resurse limitate. Mai apare și problema diferenței ca și șanse de absolvire a învățământului obligatoriu, cei de la sate fiind în pericolul de a nu-și termina liceul.

România are nevoie de o nouă viziune asupra educației, un sistem mai eficient pentru generația tânără, cât și pentru cea viitoare. Lucrul acesta se va putea vedea realizabil, numai dacă va accepta pe primul loc pe Dumnezeu și Cuvântul Lui, precedat de o pocăință reală de la păcat la Dumnezeu și principiile Lui. Altminteri, va avea de suferit foarte mult și cu ea vor suferi și comunitățile creștine cele, care, astăzi ar trebui să fie „motorul” societății românești. Vor veni alte popoare invazive care vor aduce cu sine altă educație, dăunătoare creștinismului.³⁵

Biserica este chemată să dea tonul moralității, într-o societate surdă, este garantul adevărului, acela de a transmite principiile lui Dumnezeu în această lume. Morala o stabilește Cristos, iar comunitățile locale își îndeplinesc scopul în măsura în care se caută valorile lui Dumnezeu într-o societate contemporană. Într-o lume coruptă, Biserica este o busolă a cre-

trad. Terinte Ciprian-Flavius, Oradea, Editura Casa Cărții, 2016, pp. 336-339.

35 Corneliu Constantineanu, „Teologie și asistență socială: O reflecție teologică despre credință și profesie”, în Alexandru Neagoe, *Value and Spirituality in Social Work Practice*, Bonn, Werlog für Kultur und Wissenschaft, 2011, pp. 46-47.

dincioșilor. Este un spațiu spiritual în care Cristos este prezent prin Duhul Sfânt. Scopul ei trebuie să fie dezvoltarea regeneratoare, care să influențeze atât duhul (spiritul), cât și trupul omului. Biserica este chemată și așezată în lumea această ca să implementeze principiile Împărăției și ale concepției biblice despre lume și viață, ca bază ordonată, pentru ca Dumnezeu să-Și poată arăta bunătatea și slava Sa.³⁶

3.3. *Contribuția educației creștine pentru bunăstarea societății românești*

A fi creștin presupune o trăire autentică bazată pe principii biblice, iar educația creștină poate fi posibilă numai dacă se insistă pe implementarea unui stil de viață conform Scripturii. Crediința autentică trebuie să fie văzută în familie, prin exemplul părinților, iar apoi în biserică și în societate. Promovarea păcatului la nivel de virtute prin toate mijloacele și căile nu face decât să accentueze decăderea societății care este tot mai vizibilă în ultimele decenii. Sărăcia, corupția, divorțul, avortul sunt doar câteva din consecințele lipsei educației creștine din familie, școli și societate. Analfabetismul funcțional este tot mai întâlnit în zilele noastre aproape la toate nivelele, în ciuda faptului că trăim într-o eră a unei dezvoltări tehnologice extrem de avansate. Avem nevoie de cât mai mulți creștini pregătiți din punct de vedere profesional în toate domeniile (educație, sănătate, mass-media, administrație, IT, etc.) pentru ca să promovăm un stil de viață conform Scripturii care să aducă schimbări semnificative în contextul actual. Schimbările pot avea loc numai prin conștientizarea problemelor și implementarea unor măsuri necesare, altfel problemele vor persista și se vor transmite mai departe.

Părinții trebuie să conștientizeze că a educa un copil este „responsabilitatea numărul unu” înaintea lui Dumnezeu și să realizeze că ei sunt inițiatorii primei etape de studiu în care Dumnezeu vrea să implice copiii. În cadrul familiei, copiii învață principiile necesare care îi va ajuta să aleagă binele în detrimentul răului. Respectul, ascultarea și sfințenia sunt doar câteva dintre noțiunile elementare care îl va determina pe fiecare copil să-și îndrepte pașii pe calea Domnului, influența părinților fiind deci extrem de importantă.³⁷

36 Miller Darrow L., *cit.*, p. 86.

37 Samuel Cristian Muică, *Școala duminicală*, Timișoara, Editura Noua Speranță,

Copiii trebuie să se deprindă cu un anumit limbaj folosit în societate, comportament, îmbrăcăminte, etc. Urmând acest model creștin, copilul se va diferenția de ceilalți într-un mod pozitiv. Mai mult decât urmarea unui sistem religios, copiii trebuie să fie familiarizați cu un set de valori necesare unei vieți trăite după poruncile lui Dumnezeu.³⁸ O imagine distorsionată a lui Dumnezeu imprimată în primii ani de viață se va răsfrânge asupra viitorului copiilor, și în unele cazuri consecințele sunt devastatoare. Părinții trebuie să-și încurajeze copii să-și exprime liber propriile convingeri, dar în lumina harului lui Dumnezeu.

Trebuie ținut cont și de faptul că societatea contemporană promovează un model de viață contradictoriu principiilor biblice, astfel încât eforturile părinților necesită a fi sporite pentru ca să nu se piardă esența educației creștine. Mediul dificil în care părinții își cresc copiii reprezintă o adevărată provocare, iar munca lor e adesea desconsiderată din cauza faptului că rezultatele nu sunt întotdeauna vizibile. E necesar să fim vigilenți și selectivi în ceea ce privește acceptarea și adoptarea a ceea ce societatea propune și chiar impune. Pe de altă parte, e greșit și să respingem total orice noutate științifică sau tehnică, pentru că ele se dovedesc adesea ca fiind instrumente necesare promovării eticii creștine. Într-o lume confuză și debusolată, creștinii trebuie să fie un factor de echilibru astfel încât elementele creștine să fie vizibile în orice domeniu al vieții.

Fără o implicare adecvată din partea instituției bisericii, societatea nu poate depăși obstacolele care se ridică împotriva perpetuării unui model creștin de conviețuire. E necesar ca liderii religioși să-și îndeplinească rolul în transmiterea valorilor biblice, dar și să ofere consiliere celor care se confruntă cu diferite stări și probleme. Aceștia trebuie să fie integri, necorupți și să trăiască în conformitate cu legile divine. De astfel de mentori are nevoie societatea și comunitățile creștine în vederea propagării modelului hristic. Barierele etnice, religioase și sociale necesită a fi înlăturate, aceasta însemnând de fapt acceptarea și iubirea aproapelui. Vocea liderilor trebuie să se facă auzită prin toate mijloacele moderne (internet, rețele de socializare, radio, televiziune, etc).

Succesul comunităților locale creștine constă în dependența totală față de Dumnezeu și față de sfaturile pe care le dă Scriptura. Dacă fiecare

2012, p. 12.

38 *Ibidem*, p.16.

comunitate creștină are la bază învățătura biblică, va avea și astăzi succesul pe care l-a avut Biserica Primară, dar ceea ce persistă în timp sunt credința, dragostea și speranța; fiecare din ele regăsindu-se în trecut, prezent și viitor. Trecutul și viitorul este al Domnului, iar prezentul ne este lăsat nouă să-l trăim în dragoste.³⁹

Concluzii

Educația din punct de vedere al cunoașterii a evoluat de-a lungul timpului astfel încât informația se găsește din abundență, dar trebuie să avem înțelepciunea de a selecta ceea ce ne este de folos din acest tumult al vieții cotidiene.⁴⁰ Scriptura ne ajută să recunoaștem care e voia lui Dumnezeu cu privire la educarea și formarea copiilor noștri, dar aplicarea principiilor biblice trebuie să ne caracterizeze ca adulți pe tot parcursul vieții. Bunăstarea și prosperitatea unei societăți depinde de felul în care respectăm și trăim aceste principii trasate în Cuvântul lui Dumnezeu.

Societatea românească a fost clădită pe valori creștine, iar școala nu trebuie să altereze principiile biblice sedimentate în copii, ci dimpotrivă să conlucreze la formarea caracterului individului potrivit moralei creștine. În ciuda faptului că există libertate religioasă⁴¹, totuși unele confesiuni creștine sunt și azi stigmatizate și tratate cu mai puțină toleranță.

Putem afirma că există șanse de schimbare în ceea ce privește sistemul educațional românesc, dar pentru aceasta e nevoie ca familia, biserica și școala să colaboreze în vederea stabilirii unor ținte și scopuri comune. Numai în acest fel putem asista la un proces de transformare care să ducă la progresul societății românești.

Bibliografie:

Izvoare / Surse:

39 Daniel Brânzei, *Strategia lui Dumnezeu în Biserica locală*, Los Angeles, Editura Bisericii Baptiste Române, 1983, pp. 23-25.

40 Ioan-Gheorghe Rotaru, "Current Values of Education and Culture", în *Proceedings of the 24th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 87-92.

41 Ioan-Gheorghe Rotaru, *Om-Demnitare-Libertate*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2019, pp. 208-215.

- *BIBLIA sau Sfânta Scriptură*, (VBD, Ediție Biblia deschisă: conținând Vechiul și Noul Testament), Oradea, Societatea Biblică din România, 2018.
- *BIBLIA sau Sfânta Scriptură*, (NTR, Ediție Noua Traducere Român), International Bible Society, 2007.
- *BIBLIA sau Sfânta Scriptură*, (VDCC, Ediție Dumitru Cornilescu Corectată), Oradea, Societatea Biblică din România, 2015.
- SFÂNTUL Ioan Gură de Aur, *Omilia a VII-a la Faptele Apostolilor*, II, Migne, P.G. LX, col. 65.

Dicționare:

- WILKINS, M. J., „Discipoli: evanghelii”, în Reid Daniel G. (ed.), *Dicționarul Noului Testament*, trad. Ciupe Lucian, Manta Timotei, Oradea, Editura Casa Cărții, 2008.

Cărți și Articole de Specialitate:

- BRÂNZEI, Daniel, *Strategia lui Dumnezeu în Biserica locală*, Los Angeles, Editura Bisericii Baptiste Române, 1983.
- CARCEA, Maria Ileana, *Introducere în pedagogie. Manual pentru educație tehnică și profesională*, Iași, Editura Gh. Asachi, 2001.
- CARP, Radu, Gal, DACIAN Grațian, MUREȘAN, Sorin, PREDA, Radu, *În căutarea binelui comun: pentru o viziune creștină a democrației românești*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2008.
- COBLENTZ, John, *Viața familiei creștine*, Ohio, Editura T.G.S. International, 1997.
- CONSTANTINEANU, Corneliu, „Credința și munca. Reflecții teologice asupra muncii”, în Klein Hans, Ionița Alexandru, Vatamanu Cătălin, *Poporul lui Dumnezeu și Societatea. Cercetări biblice*, Sibiu, Astra Museum, 2018.
- CONSTANTINEANU, Corneliu, „Credința și viața publică. Formare creștină pentru familie, biserică, muncă și societate”, în Constantineanu Corneliu, Handaric Mihai, Riviș-Tipei Iosif, Demean-Dumulesc Mircea (coord.), *Poporul lui Dumnezeu și societatea*, Arad, Editura Universității „Aurel Vlaicu”, 2016.
- CONSTANTINEANU, Corneliu, „Teologie și asistență socială: O reflecție teologică despre credință și profesie”, în Alexandru Neagoe (ed.), *Value and Spirituality in Social Work Practice*, Bonn, Werlog für Kultur und Wissenschaft, 2011.

- CORNING, Betsy, *Mi s-a încredințat inima unui copil*, trad. Roțcu Diana, Arad, Editura Carmel Print, 2011.
- CREȚU, Tinca, *Psihologia vârstelor*, Ediția a III-a revizuită și adăugită, Iași, Polirom, 2009.
- DARROW, L. Miller, *Ucenicia națiunilor. Puterea Adevărului în transformarea culturii*, trad. Petricioiu Cristi și Burnaz Elvira, Cluj Napoca, Editura Logos, 2001.
- DRONCA, Teodor, *Hermeneutica imaginarului religios*, Arad, Editura Universității „Aurel Vlaicu”, 2013.
- ERICKSON, Millard J., *Teologie creștină*, Ediția a II-a revizuită, trad. Jorj Elena, Oradea, Cartea Creștină, 2004.
- FORRESTER, Duncan B., „The Scope of Public Theology”, în *Studies in Christian Ethics* 17.5 (2004), p. 10,
- GANGEL, Kenneth O. și BENSON Warren S., *Educația creștină. Istoria și filozofia ei*, trad. Stoica Cornelia, Timișoara, Editura Cartea Creștină, 1994.
- HILL, Jonathan, *Ghid al istoriei creștinismului*, trad. Nădăban Alexandru, Oradea, Editura Casa Cărții, 2008.
- HILL, Jonathan, *Istoria gândirii creștine*, trad. Manta Timotei, Oradea, Editura Casa Cărții, 2007.
- MEȘTEREAGĂ, Emil, „Rolul Duhului Sfânt în misiunea din Faptele Apostolilor și implicațiile ei pentru misiunea contemporană,” în *Plērōma. Studii și cercetării teologice*, Anul II, nr.1 (3), Iunie 2000.
- MUICĂ, Samuel Cristian, *Școala duminicală*, Timișoara, Editura Noua Speranță, 2012.
- PINTILEI, Fanică, *Istoria Bisericească Universală: Cursul anul I*, Seminarul biblic pentecostal organizat de filiala Suceava, Munchen, 2015.
- POPESCU, Dumitru, *Hristos, Biserică, Societate*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1998.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, „Aspecte ale secularizării și ale omului secularizat”, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Theologia Orthodoxa*, (2006), (2006), L-LI, nr.1, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, pp. 251-266.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, *Om-Demnitate-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, „Current Values of Education and Culture”, în *Proceedings of the 24th International RAIS Conference on Social Sciences and*

Humanities, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 87-92.

- STAMPS, Donald C. (ed.), *Biblia de studiu pentru o viață deplină*, trad. Marinescu Aurelian, Mihalea Aurel, Mihăilescu Răzvan, București, Editura Life Publisher International, 1996.
- TRACY, David, "The Role of Theology in Public Life: Some Reflection", în *Word & Word* 4.3 (1984), (230-239), The Divinity School, University of Chicago, Chicago, Illinois.
- VANHOOZER, Kevin J., „One Rule to Rule Them All? Theological Method in an Era of World Christianity”, in Craig Ott and Harold A. Netland, *Globalizing Theology: Belief and Practice in an Era of World Christianity*, Grand Rapids Michigan: Baker Academic, 2006.
- WRIGHT, Christopher J. H., *Misiunea lui Dumnezeu: Înțelegerea metanarațiunii Bibliei*, trad. Terinte Ciprian-Flavius, Oradea, Editura Casa Cărții, București, Pleroma, 2016.

Surse Web:

- „Citate despre educație”, disponibil la <http://www.citatepedia.ro/index.php?id=65943>, (accesat la data de 07.10.2023).
- Constituția României, art. 29 – Libertatea conștiinței, disponibil la <https://www.constitutiaronaniei.ro/art-29-libertatea-constiintei/>, (accesat la data de 16.10.2023).
- Constituția României, art. 32 - Dreptul la învățătură, alin.7, disponibil la <https://www.constitutiaronaniei.ro/art-32-dreptul-la-Invatatura/>, (accesat la data de 16.10.2023).
- „Educație”, în DEX 2009, disponibil la <https://dexonline.ro/definitie/educa%C8%9Bie>, (accesat la data de 05.10.2023).
- „Miturile și realitățile găsirii vocației”, disponibil la <http://descoperavocatia.ro/miturile-si-realitatile-gasirii-vocatiei/>, (accesat la data de 09.10.2023).
- „Vocație”, în DEX 2009, disponibil la <https://dexonline.ro/definitie/voca%C8%9Bie>, (accesat la data de 10.10.2023).
- ZGUBEA, Luminița, „Profesorul de vocație, mărturisitor al iubirii,” *Ziarul Lumina*, 03.X.2015, disponibil la <http://ziarullumina.ro/profesorul-de-vocatie-marturisitor-al-iubirii-105788.html>, (accesat la data de 18.10.2023).